

CẢM NHẬN BÀI THƠ KHI CON TU HÚ CỦA TỐ HỮU

1. Dàn ý phân tích tác phẩm Khi con tu hú

a. Mở bài:

- Giới thiệu tác giả, tác phẩm: Tố Hữu là một nhà thơ nổi tiếng của nước ta trong giai đoạn 1930 - 1945. Bài thơ “Khi con tu hú” là một trong những bài thơ nổi tiếng nhất của Tố Hữu.
- Khái quát nội dung tác phẩm: “Khi con tu hú” thể hiện tình yêu thiên nhiên, yêu cuộc sống và khát khao tự do mãnh liệt của người tù cách mạng.

b. Thân bài:

- Âm thanh:
 - + Tiếng chim tu hú kêu.
 - + Tiếng ve ngân.
 - + Tiếng diều sáo vi vu trên trời.
- > Âm thanh báo hiệu hè sang, như một bản nhạc sôi động đầu mùa.
- Màu sắc:
 - + Màu vàng của lúa chín, của bắp ngô.
 - + Màu vàng hồng của nắng mới.
 - + Màu xanh thắm của bầu trời.
- Hình ảnh: cánh đồng lúa chín, trái cây bắt đầu chín ⇒ báo hiệu mùa hè, bước chuyển mình của thời gian từ xuân qua hạ.
- Đường nét: diều sáo “lộn nhào” giữa nền trời xanh thắm ⇒ cảnh vật, đường nét có đôi có cặp, thể hiện sức sống.
- Thành công về nghệ thuật:
 - + Thể thơ lục bát giản dị, mềm mại, uyển chuyển.
 - + Nhịp thơ thay đổi bất ngờ, diễn tả tâm trạng của tác giả.
 - + Cảm xúc logic, giọng điệu thay đổi linh hoạt, khi vui tươi, hóm hỉnh, khi uất ức, dồn nén.

c. Kết bài:

- Khái quát lại giá trị tác phẩm: Bài thơ chính là nỗi lòng sục sôi, khao khát tự do, độc lập của tất cả người dân Việt Nam đang trong hoàn cảnh mất nước.
- Liên hệ và đánh giá tác phẩm: Tố Hữu là một nhà thơ tài năng, tinh tế với một tấm lòng mộc mạc, giản dị, luôn hướng đến cuộc sống của nhân dân và độc lập tự do dân tộc.

2. Bình giảng bài thơ Khi con tu hú của Tố Hữu

Khi con tu hú được Tố Hữu sáng tác trong những ngày bị giam tại nhà lao Thừa phủ. Cả bài thơ vang vọng tiếng chim tu hú, đây cũng chính là âm thanh khơi mạnh nguồn cảm xúc của người tù cách mạng. Như vậy, ta có thể thấy tiếng chim tu hú có vai trò, ý nghĩa hết sức quan trọng trong tác phẩm.

Ngoại trừ nhan đề bài thơ, thì tiếng chim tu hú hai lần xuất hiện trong bài thơ, mỗi lần xuất hiện, tiếng chim ấy lại khơi lên trong lòng tác giả một suy nghĩ, một cảm xúc riêng. Trước

hết, tiếng chim tu hú khởi nguồn, gợi nhắc Tố Hữu về một cuộc sống ngoài kia hết sức đẹp đẽ, ngập tràn sức sống.

*"Khi con tu hú gọi bầy
Lúa chiêm đang chín, trái cây ngọt dần
Vườn râm dậy tiếng ve ngân
Bắp rây vàng hạt đầy sân nắng đào
Trời xanh càng rộng càng cao
Đôi con diều sáo lộn nhào từng không...
Ta nghe hè dậy bên lòng
Mà chân muốn đạp tan phòng, hè ôi!
Ngọt làm sao, chết uất thôi
Con chim tu hú ngoài trời cứ kêu!"*

Con chim tu hú đánh thức tâm hồn nhà thơ khi "lúa chiêm đang chín" còn trái cây thì "ngọt dần". Ta thấy tác giả nói "đương chín" chứ không phải là đang chín trái cây ngọt dần chứ không phải là đã ngọt. Dường như mùa hè đang đến dần, nhà thơ muốn nó đừng trôi qua nhanh mà hãy chậm rãi nhà thơ muốn níu giữ từng chút một thời gian. Nhưng đâu chỉ có thể tiếng chim gọi lên một bầu trời tràn ngập màu sắc và âm thanh.

Giữa chốn ngục tù người chiến sĩ ấy nhớ tiếng ve ngân nhớ sân bắp phơi đầy. Đó là những hình ảnh âm thanh màu sắc của đời sống thường thật bên ngoài mà sao nhà thơ lại nhớ đến tột cùng như thế, thèm muốn được ngắm nhìn chúng đến như thế. Chắc hẳn trong chốn lao tù ấy ánh sáng thiên nhiên bầu trời thiên nhiên cũng là một điều tưởng chừng như quá xa xỉ đối với nhà thơ. Bầu trời trong xanh ấy với tiếng ve ngân còn được điểm xuyết thêm hình ảnh "đôi con diều sáo lộn nhào từng không" mang ý nghĩa biểu tượng cho sự tung hoành và khát vọng được bay bổng tự do cùng thiên nhiên đất trời. Nhà thơ phải có một tâm hồn yêu thiên nhiên, hòa nhập với thiên nhiên và khát khao được sống trong thiên nhiên lắm thì nhà thơ mới có thể vẽ ra một bức tranh thiên nhiên trong trẻo tươi mới và rộn ràng đến như thế. Thiên nhiên hiện lên tuyệt đẹp và thơ mộng kia không phải được nhìn từ con mắt của nhà thơ mà được tưởng tượng qua hình nhả con tu hú kêu gọi bầy. Nhà thơ đã sử dụng những giác quan để nghe ngửi và cảm nhận tất cả mọi âm thanh đường nét màu sắc của mùa hè. Chỉ bằng sáu câu thơ nhà thơ đã làm hiện lên một khung cảnh của làng quê yên bình như bao làng quê khác của Việt Nam. Nhìn thiên nhiên ấy tác giả càng thấy đau xót cho thân phận mình khi con chim ngoài trời cũng được tự do bay lượn trong bầu trời mà tại sao con người lại bị chôn vùi trong nhà lao với bốn bức tường cô độc không thể tự do vùng vẫy bên ngoài. Trong cảnh tù đầy mùa của ngô lúa hay màu của trời xanh bỗng trở nên quý giá vô ngần, bởi thế những màu sắc âm thanh hết sức bình thường bỗng trở nên lung linh huyền ảo rực rỡ hẳn lên. Trẻ trung và yêu đời say mê khát khao sống khao khát được tự do. Nhà thơ đang bị đày đọa trong ngục tối nhưng tinh thần ở ngoài lao mới có cảm xúc, cảm hứng ấy.

Mùa hè đến mang đến sức sống, thôi thúc, giục giã người tù cách mạng đạp tan phòng, chân muốn đạp đổ mọi xiềng xích để đến với thế giới tự do bên ngoài. Một tinh thần khỏe khoắn như vậy làm sao có thể cam chịu cuộc sống tù đầy chật chội và ngọt ngào cho được. Lòng uất hận căm tức dâng trào trong lòng, bật lên thành lời nói: Ngọt làm sao/chết uất thôi. Câu thơ ngắt nhịp 3/3, cảm xúc dồn nén bỗng chốc cuộn trào, qua đó thể hiện một ý chí mạnh mẽ kiên cường, kiên quyết không chịu đời nô lệ, phải sống một cuộc đời tự do. Mở đầu bài

thơ là tiếng chim tu hú gọi bầy, mở ra không gian sống đầy ánh sáng, kết thúc bài thơ là tiếng chim tu hú cứ kêu, như lời thúc giục người chiến sĩ hãy nhanh lên đường chiến đấu.

Khi con tu hú sử dụng thể thơ lục bát thuần dân tộc, với ngôn từ giản dị, giàu cảm xúc đã cho thấy tâm hồn yêu tự do mãnh liệt của tác giả. Bức tranh chân dung tự họa của người chiến sĩ cộng sản đầy đẹp đẽ, sáng ngời, tiêu biểu cho thế hệ trẻ Việt Nam lúc bấy giờ.

3. Cảm nhận văn bản Khi con tu hú

Tố Hữu là một tác giả có vị trí đặc biệt quan trọng là một nhà thơ tiêu biểu của dòng thơ cách mạng Việt Nam. Ông đã để lại một khối lượng tác phẩm đồ sộ và có tầm ảnh hưởng lớn. Tác phẩm "khi con tu hú" là một trong những sáng tác được đánh giá cao. Tác phẩm được ông sáng tác khi đang bị địch giam trong nhà lao Thừa Phủ. Tác phẩm diễn tả nỗi khổ của người cách mạng, càng khao khát được phục vụ cách mạng được chiến đấu người chiến sĩ càng cảm thấy bức bối uất ức khi bị giam hãm giữa bốn bức tường ngột ngạt chứng kiến thời gian cứ đằng đẵng trôi qua khi ở bên ngoài tinh thần kháng chiến đang sôi sục.

Mở đầu bài thơ, với tựa đề Khi con tu hú, tác giả muốn khẳng định đây là một thứ âm thanh mở ra mạch cảm xúc của toàn bài thơ. Tác động của âm thanh này đặt vào tâm cảnh của nhà thơ càng trở nên tha thiết và thôi thúc hướng đến tự do.

*"Khi con tu hú gọi bầy
Lúa chiêm đang chín, trái cây ngọt dần
Vườn râm dậy tiếng ve ngân
Bắp rây vàng hạt đầy sân nắng đào
Trời xanh càng rộng càng cao
Đôi con diều sáo lộn nhào từng không...
Ta nghe hè dậy bên lòng
Mà chân muốn đạp tan phòng, hè ôi!
Ngột làm sao, chết uất thôi
Con chim tu hú ngoài trời cứ kêu!"*

Một bức tranh được "vẽ" trong tâm tưởng bằng nỗi nhớ da diết. Nhịp sống của đồng quê thật rộn rã và tràn đầy sức sống. "Lúa chiêm đang chín, trái cây ngọt dần", sự vật đang vận động tiến dần đến sự hoàn thiện, hoàn mỹ (đang chín, ngọt dần). Một mùa hè đã báo hiệu, một mùa hè với những cảnh vật, âm thanh, màu sắc, ánh nắng quen thuộc. Phải là một người tha thiết yêu cuộc sống, gắn bó máu thịt với quê hương mới có nỗi nhớ nỗi không nguôi đến như thế!

Ôi tiếng ve! Tiếng ve ngân dài suốt thời thơ ấu, suốt tuổi học trò, làm sao quên được! Tiếng ve gọi nhớ về những khu vườn râm mát bóng cây, những sân phơi bắp (ngô) đầy ắp nắng đào. Màu vàng của lúa, bắp; màu hồng của nắng; màu xanh của trời tạo nên những mảng màu sắc lung linh, rực rỡ của bức tranh quê. Thoang thoảng đâu đây hương lúa, hương thơm trái chín đầu mùa. Xa xa, tiếng chim tu hú lãnh lót, tiếng ve ngân ra rả trong vòm lá. Trên bầu trời cao rộng, những cánh diều chao lượn, tiếng sáo vi vu trong gió nam mát rượi chiều hè... Phải gắn bó, yêu mến quê hương sâu đậm đến độ nào thì nhà thơ mới hình dung ra một bức tranh mùa hè xứ Huế sống động đến như vậy. Đó là những mùa hè mà chàng thanh niên mười tám còn được sống tự do giữa gia đình, bè bạn, đồng bào, đồng chí thân thương.

Sáu câu thơ lục bát uyển chuyển mở ra cả một thế giới rộng rãi, tràn trề nhựa sống. Nhiều âm thanh, hình ảnh tiêu biểu của mùa hè được đưa vào bài thơ: tiếng ve ngân trong vườn cây, lúa chiêm chín vàng trên cánh đồng, bầu trời cao rộng với cánh diều chao lượn, trái cây chín mọng ngọt lành... Tiếng chim tu hú khởi đầu và bắt nhịp cho mùa hè rộn rã âm thanh, rực rỡ màu sắc, ngọt ngào hương vị... trong cảm nhận của người tù. Đoạn thơ thể hiện khả năng cảm nhận tinh tế và khát vọng tự do cháy bỏng của người chiến sĩ cách mạng trẻ trung, yêu đời nhưng đang bị quân thù tước mất tự do.

Bài thơ cho ta hiểu thêm nét đẹp trong tâm hồn người cộng sản trẻ tuổi. Người chiến sĩ gang thép đó có một thế giới nội tâm rất mực phong phú, rung động mãnh liệt với nhịp đập của cuộc sống, gắn bó thiết tha với quê hương ruộng đồng, và một niềm khát khao tự do cháy bỏng.